

LUNDS
UNIVERSITET

Filosofiska institutionen

Exempel på tentamina i Teoretisk filosofi: Grundkurs

I detta häfte hittar du exempel på tentamina som lämpar sig bra att öva sig på inför skrivningarna. Det är viktigt att vara medveten om att frågorna som kommer på tentamina kan variera från år till år.

LUNDS
UNIVERSITET

Filosofiska institutionen

Tentamensdatum: 2023-03-27

Kurs: FTEA13:1, FTEB07

Examinerande lärare: Frits Gävertsson

Ordinarie tentamen i teoretisk filosofi *Filosofihistorisk översiktskurs* (FTEA13:1)
& *Filosofins historia* (FTEB07)

Obs! Du måste uppvisa giltig legitimation!

Saknar Du giltig legitimation vid tentamenstillfället får Du inte tentera.

Besvara *endast* delfråga (a) *eller* (b) av följande fyra (4) frågor. Besvarar du fler frågor än de fyra som efterfrågas kommer examinerande lärare att slumpvis stryka svar tills endast fyra (4) svar återstår. Besvarar du båda delfrågorna ((a) *och* (b)) på någon av frågorna 1-4 nedan kommer ett av svaren att strykas.

Varje besvarad fråga kan ge två (2) poäng (d.v.s., 0 poäng innebär underkänt, 1 poäng innebär godkänt och 2 poäng innebär väl godkänt). Betygen på delfrågorna vägs samman till ett samlat betyg för hela tentamen. Sammanlagt fyra (4) poäng ger godkänt, sex (6) poäng krävs för väl godkänt.

Notera att många av delfrågorna nedan i sin tur består av flera frågor, och var noga med att se till så att du faktiskt besvarat samtliga av dessa.

Eftersom tentamen består av fyra frågor och svarstiden är fyra timmar bör du alltså beräkna ungefär en timmes svarstid per fråga. Svaren bör vara ungefär i storleksordningen 1–1,5 sidor handskriven text per fråga (d.v.s., 4–6 sidor för hela tentamen).

Skulle det uppstå frågor kan du som student be tentamensvakten ringa examinerande lärare (Frits Gävertsson) på 0768-482707.

(1) Besvara en av (a) *eller* (b):

- a. Diskutera de metafysiska, epistemologiska och moralfilosofiska implikationerna i följande citat ur Platons *Gästabudet* (*Symposium*) samt diskutera hur de idéer som ges uttryck för här får återverkningar inom nyplatonismen, renässanshumanismen, kristen mysticism, eller hos någon annan tänkare eller skolbildning vi pratat om under kursens gång. Är Platons tankegång rimlig eller kan den till och med få skadliga konsekvenser?

Den som vill gå till väga på rätta sättet i denna sak [*i.e.* bli invigd i läran om kärleken]", fortsatte hon, "måste redan i ungdomen börja med att rikta sin håg på skönt danade kroppar. Om den som handleder honom leder rätt, fattar han då först kärlek till en enda sådan kropp och föder genom den sköna tankar. Sedan gör han snart den iakttagelsen, att skönheten hos en kropp är syster till skönheten hos varje annan och att om man söker det sköna såsom idé, vore det stort oförstånd att inte anse skönheten hos alla kroppar för en och densamma. Har han väl insett detta, så blir han en dyrkare av alla sköna kroppar, och den häftiga kärleken till en enda föraktar och försmär han. (Pl. *Symp.* 210a-b, övers. Ellen Wester).

- b. Hur förhåller sig den grekiska, hellenistiska, och romerska filosofin till varandra, och hur skiljer de sig från modern filosofi? Vilka fördelar och brister har de olika periodernas generella filosofiska tendenser?

Var god vänd!

(2) Besvara en av (a) *eller* (b):

- a. Vad är en "universalie", och vilka fördelar respektive nackdelar finns med de tre standardpositionerna *universalirealism*, *conceptualism*, och *nominalism* i den medeltida "universaliestriden" enligt dig?
- b. Är följande gudsbevis att betrakta som *a priori* eller *a posteriori* (och vad innebär det)? Vad skulle Thomas av Aquino och Kant säga om rimligheten (och bristerna) i argumentet, och vad anser du om rimligheten hos och betydelsen av argument av den här typen?

Också därén måste alltså medge att detta något som är sådant att intet större kan tänkas, finns åtminstone i förståndet, därför att han förstår det, då han hör det, och det som förstås finns i förståndet.

Säkert är nu att det, som är sådant att något större inte kan tänkas, inte kan vara endast i förståndet: Ty om det endast funnes i förståndet, kunde det tänkas också finnas i verkligheten – vilket är större. Om alltså det som är sådant att intet större kan tänkas endast finns i förståndet, så kan något större tänkas, ehuru det just skulle vara så beskaffat att något större inte kunde tänkas. Men detta är säkert en omöjlighet. Det råder således intet tvivel om att detta något, som är sådant att ett större inte kan tänkas, existerar både i förståndet och i verkligheten. (Anselm av Canterbury *Proslogion* övers. Konrad Marc-Wogau).

(3) Besvara en av (a) *eller* (b):

- a. Kritisera Humes teori om motivation utifrån ett Aristoteliskt perspektiv, *eller* kritisera en Aristotelisk teori om motivation utifrån ett Humeanskt perspektiv
- b. Diskutera och utvärdera de inbäddade epistemologiska förutsättningarna och implikationerna av följande citat samt beskriv och utvärdera hur Kant försöker överkomma denna typ av skeptiska hållning med hjälp av sin s.k. *schematism*. Hur tycker du att vi bör ställa oss till den typ av skepticism Hume här ger uttryck för? D.v.s., vad ser du för problem och möjligheter med Humes sätt att arbeta, och ger Kant oss ett lovande recept för att komma vidare?

Kort sagt, varje verkan är en från sin orsak skild händelse. Den kan därför inte uppträckas i orsaken, och den första upptäckten eller uppfattningen av den *a priori* måste vara helt godtycklig. Och även sedan den dykt upp måste dess förbindelse med orsaken te sig lika godtycklig, eftersom det alltid finns många andra verkningar som förståndet måste finna lika möjliga och tänkbara. Det skulle därför vara meningslöst att försöka bestämma någon enda händelse eller att sluta till någon orsak eller verkan utan hjälp av iakttagelse och erfarenhet (David Hume *En undersökning av det mänskliga förståndet*, övers. Ann-Mari Henschen-Dahlquist).

(4) Besvara en av (a) *eller* (b):

- a. Vad är, enligt dig, de viktigaste lärdomarna vi bör dra från den s. k. *tyska idealismen*? Vilka fördelar och nackdelar ser du med en *processontologisk* hållning, och skapar Kants uppdelning av det mänskliga förnuftet i tre aspekter en
- b. Diskutera innebörden av, och fördelarna och nackdelarna med, Nietzsches *perspektivism* så som denna kommer till uttryck i följande citat:

In the same way the very seeing of another vista, the very *wishing* to see another vista, is no little training and preparation of the intellect for its eternal "*Objectivity*"—objectivity being understood not as "contemplation without interest" (for that is inconceivable and non-sensical), but as the ability to have the pros and cons *in one's power* and to switch them on and off, so as to get to know how to utilise, for the advancement of knowledge, the *difference* in the perspective and in the emotional interpretations. But let us, forsooth, my philosophic colleagues, henceforward guard ourselves more carefully against this mythology of dangerous ancient ideas, which has set up a "pure, will-less, painless, timeless subject of knowledge"; let us guard ourselves from the tentacles of such contradictory ideas as "pure reason," "absolute spirituality," "knowledge-in-itself":—in these theories an eye that cannot be thought of is required to think, an eye which *ex hypothesi* has no direction at all, an eye in which the active and interpreting functions are cramped, are absent; those functions, I say, by means of which "abstract" seeing first became seeing something; in these theories consequently the absurd and the non-sensical is always demanded of the eye. There is only a seeing from a perspective, only a "knowing" from a perspective, and the *more* emotions we express over a thing, the *more* eyes, different eyes, we train on the same thing, the more complete will be our "idea" of that thing, our "objectivity." But the elimination of the will altogether, the switching off of the emotions all and sundry, granted that we could do so, what! would not that be called intellectual *castration*? (Friedrich Nietzsche *The Genealogy of Morals, A Polemic Third essay*, §12, övers. Horace B. Samuel).

Lycka till!

Frits

LUNDS
UNIVERSITET

Filosofiska institutionen

Tentamensdatum: 2023-02-17

Kurs: FTEA13:1, FTEB07

Examinerande lärare: Frits Gävertsson

Ordinarie tentamen i teoretisk filosofi *Filosofihistorisk översikt kurs* (FTEA13:1) & *Filosofins historia* (FTEB07)

Obs! Du måste uppvisa giltig legitimation!

Saknar Du giltig legitimation vid tentamenstillfället får Du inte tentera.

Besvara *endast* delfråga (a) *eller* (b) av följande fyra (4) frågor. Besvarar du fler frågor än de fyra som efterfrågas kommer examinerande lärare att slumpvis stryka svar tills endast fyra (4) svar återstår. Besvarar du båda delfrågorna ((a) *och* (b)) på någon av frågorna 1-4 nedan kommer ett av svaren att strykas.

Varje besvarad fråga kan ge två (2) poäng (d.v.s., 0 poäng innebär underkänt, 1 poäng innebär godkänt och 2 poäng innebär väl godkänt). Betygen på delfrågorna vägs samman till ett samlat betyg för hela tentamen. Sammanlagt fyra (4) poäng ger godkänt, sex (6) poäng krävs för väl godkänt.

Notera att många av delfrågorna nedan i sin tur består av flera frågor, och var noga med att se till så att du faktiskt besvarat samtliga av dessa.

Eftersom tentamen består av fyra frågor och svarstiden är fyra timmar bör du alltså beräkna ungefär en timmes svarstid per fråga. Svaren bör vara ungefär i storleksordningen 1–1,5 sidor handskriven text per fråga (d.v.s., 4–6 sidor för hela tentamen).

Skulle det uppstå frågor kan du som student be tentamensvakten ringa examinerande lärare (Frits Gävertsson) på 0768-482707.

(1) Besvara en av (a) *eller* (b):

- a. Diskutera de metodologiska implikationerna och metodens brister och fördelar i följande citat (d.v.s., vad försöker Aristoteles åstadkomma här, vad säger det om hans metod, och vilka fördelar respektive nackdelar har detta arbetssätt?). Tror du att metoden är tänkt att generalisera över alla de vetenskapsgrenar—*i.e.* teoretiska, praktiska och produktiva—som Aristoteles erkänner?

Låt oss med tanke på att all kunskap och allt väljande syftar till något gott, säga vad det är som politiken enligt vår mening eftersträvar och vad som har det högsta värdet bland alla goda ting som kan förverkligas genom handling. Beträffande namnet är väl de flesta överens. Såväl den stora massan som en mera upplyst allmänhet påstår att det är lyckan [*eudaimonia*]; att leva väl och att handla väl är för dem detsamma som att vara lycklig. Men om själva lyckan, d.v.s., vari den består, är de oeniga, och de många åsikter skiljer sig från de visas (Arist. NE 1095a13-22).

- b. Hur kan Epikuros och Lucretius—i enlighet med den antika filosofin i övrigt—sagas företräda ett *terapeutiskt* filosofiideal, och verkar detta vara ett sunt sätt att förhålla sig till filosofin? Hur ser deras ontologi ut och hur argumenterar de för sin ståndpunkt? Vad finns det för problem och förtjänster med denna typ av teori?

Var god vänd!

(2) Besvara en av (a) *eller* (b):

- a. Vad är en "universalie", och vilka fördelar respektive nackdelar finns med de tre standardpositionerna *universalirealism*, *konceptualism*, och *nominalism* i den medeltida "universaliestriden" enligt dig?
- b. Augustinus metafysik samt lösningsförslag på *det ondas problem* (teodicéproblemet) kan sägas ha likheter med Platons filosofi och med Nyplatonismen, förklara hur. Kan man säga någonting liknande om Origines och Thomas av Aquino? Vad finner du för problem och möjligheter med filosofiska system och lösningsförslag av den här typen?

(3) Besvara en av (a) *eller* (b):

- a. Förklara hur antingen Margaret Lucas Cavendish, Duchess of Newcastle-upon-Tyne, Mary Astell, Nicolas Malebranche, Baruch Spinoza, Thomas Hobbes, eller några av de andra tänkare vi gått igenom försöker lösa (eller upplösa) det s.k. *kropp-själproblemet*. Är någon av dem på rätt spår, är problemet olösligt, eller bör vi till och med omformulera problemet helt och hållet?
- b. Diskutera och utvärdera de inbäddade epistemologiska förutsättningarna och implikationerna av följande citat samt beskriv och utvärdera hur Kant försöker överkomma denna typ av skeptiska hållning med hjälp av sin s.k. *schematism*. Hur tycker du att vi bör ställa oss till den typ av skepticism Hume här ger uttryck för? D.v.s., vad ser du för problem och möjligheter med Humes sätt att arbeta, och ger Kant oss ett lovande recept för att komma vidare?

Kort sagt, varje verkan är en från sin orsak skild händelse. Den kan därför inte uppträcka i orsaken, och den första uppträcket eller uppfattningen av den *a priori* måste vara helt godtycklig. Och även sedan den dykt upp måste dess förbindelse med orsaken te sig lika godtycklig, eftersom det alltid finns många andra verkningar som förståndet måste finna lika möjliga och tänkbara. Det skulle därför vara meningslöst att försöka bestämma någon enda händelse eller att sluta till någon orsak eller verkan utan hjälp av iakttagelse och erfarenhet (David Hume *En undersökning av det mänskliga förståndet*, övers. Ann-Mari Henschen-Dahlquist).

(4) Besvara en av (a) *eller* (b):

- a. Vad är ett *genealogiargument* och hur använder sig filosofer såsom Nietzsche, Hume, och Lucretius av sådana? Finns det någon skillnad mellan dessa användningar, vad finns det för problem och möjligheter med dessa sätt att resonera, och vad ser du som den största styrkan och det största problemet med denna argumentationsform?
- b. Diskutera rimligheten, i termer av t.ex. teoretiska fördelar och nackdelar, i den filosofiska hållning kommer till uttryck i följande citat:

Allt viljande framspringer ur behov, alltså ur brist, alltså ur lidande. Tillfredsställelsen gör slut på lidandet, men mot ett begär som tillfredsställes står minst tio otillfredsställda. Och vidare: begäret består länge, kraven går i det oändliga, tillfredsställelsen åter är kort och kargt tillmätt. Ja, den ändliga tillfredsställelsen själv är till och med blott skenbar: ett tillfredsställt begär ger strax plats åt ett nytt: det förra är ett misstag som man insett, det senare ett misstag som man ännu inte insett. Det finns inte något föremål för vår vilja som kan ge en varaktig, icke längre vikande tillfredsställelse om det vinnes; det liknar istället alltid blott en allmosa som man slänger åt tiggaren och som uppehåller hans liv i dag för att förlänga hans plåga till morgondagen. (Arthur Schopenhauer *Världen som vilja och föreställning*, övers. Konrad Marc-Wogau)

Lycka till!

Frits

LUNDS
UNIVERSITET

Tentamensdatum: 25 april 2023
Kurs: FTEA13:2
Rättande lärare: Carl-Johan Palmqvist

Varje fråga bedöms med U, G eller VG. För G i betyg krävs i regel att alla frågor graderas G, men U på en fråga kan uppvägas av VG på en annan, i vilket fall studenten också erhåller G i betyg. För VG i betyg krävs VG på två frågor och G på den tredje.

Omtentamen i Filosofisk metod

1. Tolka och definiera

Här följer ett citat om rikedom. Läs det och besvara sedan delfrågorna (a)-(c) i ordning.

"Den människa är rikast vars nöjen är billigast." (G. H. Thoreau)

- Utgå ifrån vad du lärt dig under kursen om språkliga problem vid analysen av argument. Vilka sådan problem kan du hitta i det här citatet? Vilka olika sätt kan man tolka citatet på? Vilken tolkning bör vi välja?
- Definiera "rikedom" på ett sätt som passar med din valda tolkning av citatet. Förklara vilken typ av definition det rör sig om.
- Ge ett tillräckligt och ett nödvändigt villkor för rikedom (du behöver alltså inte göra en komplett begreppsanalys med villkor som tillsammans är båda nödvändiga och tillräckliga).

2. Analys och utvärdering av argument I

Här följer en rad dåliga argument. Utvärdera dem enligt både den kriteriella metoden och felslutsmetoden, och försök slå fast vad det är för fel på dem. Det kan vara flera fel på samma argument. Välj också ett av de deduktiva argumenten och avgör giltighet med sanningsvärdestabell.

- Antingen kommer jorden bli obeboelig om femtio år, eller också är klimatförändringen en myt. Eftersom ingen lyckats bevisa att jorden kommer bli obeboelig om femtio år finns inga skäl att tro på klimatförändringen. Dessutom blir man ju rädd och ledsen av att tro på klimatförändringen, så det bör man undvika om man vill leva ett gott liv.

- b) Wienerbröd är det godaste som finns. Inom den teologiska metafysiken säger man, att det ultimata goda är det som allt annat gott får sin godhet ifrån. Om jag förstått det rätt, så betyder det att allt annat som är gott, till exempel långkok och cigarr, får sin godhet ifrån wienerbrödet. Materialisten säger att det ultimata goda inte finns, men jag vet att wienerbröd finns. Alltså är materialismen falsk.
- c) Om du har en prydlig frisyra har du inget att frukta. Du är inte rädd för någonting. Alltså har du välkammade hår i sidbena.
- d) Modern demokrati är kanske inte den bästa ideologi. Den uppstod i franska revolutionen, ett blodbad utan motstycke. Och demokrati leder bara till att politikerna satsar på att bli återvalda istället för att lösa viktiga problem. Så om vi fortsätter ha demokrati kommer klimatkrisen bara bli värre. Till slut kommer jorden bli obeboelig.
- e) Min aggressiva lillebror är klimatskeptiker, så om jag tror på klimatförändringen får jag storstryk. Men mina kompisar är alla miljöaktivister, och de fryser ut mig om jag inte tror på klimatförändringen. Och dessutom har min kloka mattelärare, som kan allt om matematik, sagt att klimatförändringen är på riktigt. Så det finns visst belegg för tesen att människans utsläpp av koldioxid i atmosfären bidrar till global uppvärmning.

3. Analys och utvärdering av argument II

Nedan följer ett utdrag ur Lotta Knutsson Bråkenhielms artikel "Uppkomstfrågans eventuella betydelse för sanningsfrågan – religiösa och icke-religiösa trosföreställningar". I utdraget diskuterar Knutsson Bråkenhielm religiösa erfarenheter ur ett evolutionärt perspektiv. Läs texten och besvara sedan följande frågor:

- a) Vad är det egentligen Knutsson Bråkenhielm argumenterar för? Vad är hennes tes? Och vilka är premisserna? Vilka premisser återfinns uttryckligen i texten, och vilka verkar underförstådda? Gör argumentet tydligt genom att spalta upp det i premisser och slutsats. Finns några otydligheter/vagheter? Precisera i så fall argumentet. Formalisera sedan argumentet enligt satslogiken (kom ihåg att förenkla innan formaliseringen så det blir hanterbart).
- b) Utvärdera argumentet enligt både den kriteriella metoden och felslutsmetoden. Är det ett bra argument? Varför/varför inte? Har Knutsson Bråkenhielm rätt i sak? Ge något argument till stöd för din uppfattning.

Låt oss nu återvända till frågan om huruvida man bör göra en skillnad mellan trosföreställningar om den naturliga världen, till exempel att solen skiner, och trosföreställningar om den övernaturliga, såsom att Gud är närvarande. Finns det anledning att tro att de senare orsakas av otillförlitliga mekanismer, vilket inte är fallet med de förstnämnda? Kanske skulle vi kunna hänvisa till evolutionära argument. Sådana kan, till att börja med, anföras för att våra trosföreställningar ger en korrekt bild av verkligheten, åtminstone något så när. Våra kognitiva mekanismer är inte så opålitliga, i alla fall inte i alla sammanhang. Det finns nämligen ett överlevnadsvärde i att ha korrekta uppfattningar om verkligheten. Den som ser ett stup där det finns ett stup har större chanser att leva vidare och sprida sina gener än den som ser ett glasgolv. Naturligt urval har därför en tendens att gynna pålitliga trosbildningsmekanismer.

Men, skulle den troende kunna anföra: Om vi antar att vårt förnuft och våra sinnen normalt sett ger oss god vägledning för att bilda sanna föreställningar, varför skulle man göra ett undantag när det gäller religiösa föreställningar? Om evolutionen gynnat vissa kognitiva mekanismer för att de hjälper oss att bilda sanna föreställningar om verkligheten, bör man inte utesluta att detta kan gälla även om dem som får oss att bilda trosföreställningar om en religiös verklighet. Man kan också vända på resonemanget och hävda att om vi inte kan lita på våra kognitiva verktyg när det gäller religiösa föreställningar, bör detsamma gälla för icke religiösa: Varför ska vi över huvud taget lita på våra kognitiva mekanismer, om de har selekterats för överlevnad och inte för sanning, dvs. för att de stämmer överens med verkligheten? Evolutionen "bryr sig" strängt taget inte om vad som är sant och falskt, utan bara om något ökar våra och våra geners chanser att överleva.

Vi har hittills stött på tre olika uppfattningar om sambandet mellan evolution och sanning/rationalitet: (1) evolutionära skäl talar för att vi kan lita på våra kognitiva mekanismer, åtminstone när det gäller våra vardagliga föreställningar, till exempel om den omedelbara fysiska omgivningen; (2) detta gäller även våra religiösa trosföreställningar, alltså att vi kan lita på de kognitiva mekanismer som genererar dem; (3) evolutionära skäl talar för att vi över huvud taget inte bör lita på våra kognitiva mekanismer, vare sig det handlar om religiösa eller icke religiösa föreställningar.

Jag menar dock att en fjärde uppfattning är tänkbar: (4) evolutionära skäl talar för att vi kan lita på våra kognitiva mekanismer inom vissa områden, exempelvis när det gäller den fysiska omgivningen, men de talar inte för att vi kan lita på dem inom vissa andra områden, såsom en religiös verklighet. Trosföreställningar om den naturliga världen bör bedömas annorlunda än trosföreställningar om den övernaturliga. Det är svårt att finna rimliga biologiska förklaringar till att våra synintryck inte skulle motsvaras av reella objekt, medan sådant som gudstro kan förklaras utan att existensen av något gudomligt antas. När det gäller föreställningar om den övernaturliga världen förefaller det således lättare att förklara dessa med att de är genererade av otillförlitliga kognitiva mekanismer, samt att peka på bakomliggande evolutionära faktorer. Att vara utrustad med en överkänslig agentupptäcksförmåga gör att vi stundom råkar "upptäcka" sådant som inte finns.

Den bästa förklaringen till att människor tror på och tycker sig uppleva en materiell yttervärld där vissa naturlagar gäller, är att en materiell yttervärld med inbyggda naturlagar finns. Man kan ju göra förutsägelser om denna vilka visar sig slå in, till exempel att ett föremål faller till golvet om man tappar det. Om det inte hade funnits "något" där som motsvarar iakttagelsen, skulle det snarast vara ett mirakel om alla förutsägelser visar sig vara korrekta. Den rimligaste förklaringen till att vi ser solen skina är att den faktiskt skiner (även om vi ibland misstar oss), men när det gäller upplevelsen av Guds närvaro finns det andra, rimligare, eller åtminstone lika rimliga, förklaringar än Guds faktiska närvaro. Det vi uppfattar av den materiella verkligheten är dessutom intersubjektivt prövbart på ett sätt som uppfattningar om en eventuellt existerande religiös verklighet inte lika tydligt är.

(Knutsson Bråkenhielm, Lotta 2022 "Uppkomstfrågans eventuella betydelse för sanningsfrågan – religiösa och icke-religiösa trosföreställningar" *Filosofisk tidskrift* 43(1): 42-51 (cit. s. 46-48))

LUNDS
UNIVERSITET

Tentamensdatum: 16 mars 2023
Kurs: FTEA13:2
Rättande lärare: Carl-Johan Palmqvist

Varje fråga bedöms med U, G eller VG. För G i betyg krävs i regel att alla frågor graderas G, men U på en fråga kan uppvägas av VG på en annan, i vilket fall studenten också erhåller G i betyg. För VG i betyg krävs VG på två frågor och G på den tredje.

Tentamen i Filosofisk metod

1. Tolka och definiera

Läs följande citat om hopp och besvara sedan delfrågorna (a)-(c) i ordning.

"När vi närmar oss sanningen fjärmar vi oss ifrån verkligheten" (S. J. Lec)

- (a) Utgå ifrån vad du lärt dig under kursen om språkliga problem vid analysen av argument. Vilka sådana problem kan du hitta i det här citatet? Vilka olika sätt kan man tolka citatet på? Vilken tolkning bör vi välja?
- (b) Definiera "sanning" på ett sätt som passar med din valda tolkning av citatet. Förklara vilken typ av definition det rör sig om.
- (c) Ge ett tillräckligt och ett nödvändigt villkor för sanning (du behöver alltså inte göra en komplett begreppsanalys med villkor som tillsammans är båda nödvändiga och tillräckliga).

2. Analys och utvärdering av argument I

Här följer en rad dåliga argument. Utvärdera dem enligt både den kriteriella metoden och felslutsmetoden, och försök slå fast vad det är för fel på dem. Det kan vara flera fel på samma argument. Välj också ett av de deduktiva argumenten och avgör giltighet med sanningsvärdestabell.

- a) Antingen är demokratin det bästa statsskick som finns, eller så är monarkin en smula bättre. Eftersom ingen lyckats bevisa bortom rimligt tvivel att demokratin är det bästa statsskicket, får vi utgå ifrån att monarkin är bättre. Denna slutsats får stöd av demokratins sunkiga historia: demokratin uppkom i antikens Aten där kvinnor och slavar behandlades illa. Alltså har uppfattningen att monarkin är bättre visst stöd.

- b) Det är bullshit att alla människor är goda innerst inne. Generella påståenden med anspråk på universell giltighet är alltid falska.
- c) Om man lever ett hälsosamt liv ökar man chansen till ett långt liv. Jag känner många som levt hälsosamt men ändå dött innan 70, så nu måste sannolikheten att jag blir riktigt gammal vara skyhögt! Tanken på att dö ung skrämmer mig, så jag har bestämt mig för att tro att jag kommer att leva länge.
- d) Jag är materialist, för jag tror inte själen finns. Tanken på att varje människa skulle hänga ihop med ett osynligt spöke där medvetandet sitter är ju absurd. Jag har även sett mitt medvetande i en hjärnscanner, och hur skulle det kunna gå till om medvetandet fanns i själen? Dessutom har en kirurg försäkrat mig om att de flesta människor är rädda för spöken, så om de flesta skulle tro på själen skulle de ju bli rädda för alla osynliga spöken och inte våga gå hemifrån. Det värsta är att de rädda skulle vara i majoritet, och rösta igenom lagar som förbjuder alla att gå ut. Många kanske kan jobba hemifrån, men inte bönderna, så jordbruket skulle haverera, och vi skulle drabbas av massvält. Alltså finns bara materia och energi.
- e) Om Maximilian äter wienerbröd blir han lycklig. Gert, en kulinarisk självplågare, blir lycklig av att äta äckliga bakverk. Max äter wienerbröd och Gert äter mandelkubb, alltså blir båda lyckliga.

3. Analys och utvärdering av argument II

Nedan följer ett utdrag ur artikeln "Dödens dålighet" av Lars Bergström, som handlar om varför det är dåligt att dö. Utdraget handlar om ett slags teori Bergström kallar *deprivationsteorin*, vilken han diskuterar utifrån ett citat från Nagel. Läs texten och besvara sedan följande:

- a) Vad är det egentligen Bergström argumenterar för? Vad är hans tes? Och vilka är premisserna? Vilka premisser återfinns uttryckligen i texten, och vilka verkar underförstådda? Gör argumentet tydligt genom att spalta upp det i premisser och slutsats. Finns några otydligheter/vagheter? Preciserar i så fall argumentet. Formalisera sedan argumentet enligt satslogiken (kom ihåg att förenkla innan formaliseringen så det blir hanterbart).
- b) Utvärdera argumentet enligt både den kriteriella metoden och felslutsmetoden. Är det ett bra argument? Varför/varför inte? Har Bergström rätt i sak? Ge något argument till stöd för din uppfattning.

Döden uppfattas normalt som något negativt. Ibland kan den förstås vara något gott, t.ex. en befrielse från en plågsam tillvaro. Men ofta är den tvärtom något ont, något att beklaga – och i så fall, kan man tycka, för att den berövar oss något gott. Thomas Nagel formulerar den tanken så här:

"Det är klart att om döden över huvud taget är ett ont, så kan det inte vara på grund av dess egentliga egenskaper utan endast på grund av vad den berövar oss." Detta tycks vara den absolut vanligaste idén om vad det negativa med döden består. Den kallas ofta för "deprivationsteorin", och brukar preciseras i enlighet med t.ex. följande citat.

"Enligt den så kallade deprivationsteorin, så är döden totalt sett dålig för den som dör om och endast om, och i den utsträckning som, hennes totala välfärdsnivå är lägre än den skulle ha varit om hennes död inte hade inträffat – det vill säga, i den utsträckning som den närmaste möjliga värld där hennes död inte inträffar är totalt sett intrinsikalt bättre för henne än den faktiska världen." (Nagel 1979: 171-172)

För att avgöra om en viss död är dålig för den som dör ska man alltså, enligt denna teori, jämföra den faktiska värld i vilken den inträffar med en alternativ möjlig värld, där den inte inträffar, men som för övrigt så mycket som möjligt liknar den faktiska världen.

Vilken är då, i ett givet fall, denna "närmaste" möjliga värld? Rimligen är det inte fråga om en värld i vilken personen inte dör alls. (Det vill säga en värld där personen inte existerar alls eller är odödlig.) Man tänker sig snarare att det är en värld där personen visserligen dör, men där denna händelse inte inträffar på just det sätt den gör i den faktiska världen.

Men den närmaste möjliga värld där personens död inte inträffar på just det sätt den gör i den faktiska världen är väl en värld där personens död inträffar på nästan samma sätt som i den faktiska. Och eftersom de två världarna är så lika, så måste de också ha ungefär samma värde för personen; skillnaden mellan de två världarna är ju per definition minimal. Enligt deprivationsteorin tycks personens död alltså inte vara dålig för personen. Vilket ser ut som ett mycket starkt argument mot deprivationsteorin, som ju skulle förklara varför döden är något ont.

Lycka till!

Carl-Johan

LUNDS
UNIVERSITET

Tentamensdatum: 23 maj 2023
Kurs: FTEA13: 3
Examinerande lärare: Robin Stenwall
Maxpoäng: 20
Poäng för godkänt: 10
Poäng för väl godkänt: 15

Omtentamen i 1900-talets filosofi

Obs! Viktig information om legitimation!

Vid tentamenstillfället skall Du ha med Dig giltig legitimation. Saknar Du giltig legitimation vid tentamenstillfället får Du inte tentera.

Besvara samtliga nedanstående frågor.

1. Beskriv psykologismen. I vilken mening är psykologismen en relativism, enligt Husserl?
2. Redogör för Russells teori om bestämda beskrivningar. Vilket är syftet med teorin?
3. I *Idéer* beskriver Husserl den naturliga inställningen.
 - a) Vilken är den naturliga inställningen?
 - b) Vilken är den naturliga inställningens generaltes?
4. Redogör för begreppet *språkspel* så som det figurerar i den senare Wittgensteins filosofi. Vilken funktion har begreppet hos Wittgenstein? Illustrera med exempel.
5. Vad avser Davidson med begreppet triangulering? På vilket sätt förser trianguleringen våra tankar och uttalanden med meningsinnehåll?

Skriv tydligt. Svårlästa svar beaktas inte.

Lycka till!

LUNDS
UNIVERSITET

Tentamensdatum: 14 april 2023

Kurs: FTEA13:3

Examinerande lärare: Robin Stenwall

Maxpoäng: 20

Poäng för godkänt: 10

Poäng för väl godkänt: 15

Ordinarie tentamen i 1900-talets filosofi

Obs! Viktig information om legitimation!

Vid tentamenstillfället skall Du ha med Dig giltig legitimation. Saknar Du giltig legitimation vid tentamenstillfället får Du inte tentera.

Besvara samtliga frågor. Varje fråga är värd 4 poäng.

- (1) Redogör för Russells teori om bestämda beskrivningar. Vad är syftet med teorin?
- (2) Låt oss i enlighet med Wittgenstein anta att det finns satser (dvs. språkliga uttryck med ett sanningsvärde) som bara innehåller namn på enkla ting. Radar man på måfå upp ett antal namn efter varandra så är risken överhängande att man får en meningslös sammanställning av ord snarare än en sats. Redogör på vilket sätt Wittgensteins teori om *satsen som bild* ger ett svar på frågan om vad som ytterligare krävs för att en samling namn skall utgöra en sats (dvs. erhålla status som ett språkligt uttryck med ett sanningsvärde).
- (3) Redogör för funktionen hos den *naturliga inställningen* och *epoché* inom ramen för Husserls fenomenologiska metod.
- (4) Gadamer påstår att tidsavståndet mellan den tidpunkt då en text produceras och tidpunkten då den läses är "en positiv och produktiv möjlighet till förståelse". Vad avses och vilka skäl ger han för sitt påstående?
- (5) Enligt Davidson har sanningsbegreppet sitt ursprung i kommunikationen. Vad avses med detta och hur argumenterar Davidson för sin tes?

Var god skriv tydligt. Svårlästa svar tas inte i beaktande.

Lycka till!

LUNDS
UNIVERSITET

Tentamensdatum: 9 juni 2023

Kurs: FTEB06/FTEA13:4

Examinerande lärare: Robin Stenwall

Maxpoäng: 20

Poäng för godkänt: 10

Poäng för väl godkänt: 15

Omtentamen i vetenskapsteori

Obs! Viktig information om legitimation!

Vid tentamenstillfället skall Du ha med Dig giltig legitimation. Saknar Du giltig legitimation vid tentamenstillfället får Du inte tentera.

1. Kontrastera induktivismen mot falsifikationismen och redogör för de problem som induktivismen är behäftad med men som falsifikationismen undgår.
2. R. G. Collingwood och C. G. Hempel skiljer sig i sin syn på historien som vetenskap. Redogör för bägge synsätten och kontrastera dem mot varandra.
3. Teoriers underbestämmdhet associeras främst med Pierre Duhem och W. V. O. Quine. Vad avses med underbestämmdhet i denna kontext och hur skiljer sig dessa filosofer åt med avseende på hur de använder begreppet?
4. Vad avses med värde- och mål-medelrationalitet (s.k. instrumentell rationalitet)? Varför ansåg de kritiska teoretikerna att det utgjorde ett problem att den tidigare typen av rationalitet har konkurrerats ut av den senare under modern tid (mer specifikt, sedan upplysningen)?
5. Vi skiljer på en naturalistisk och en interpretivistisk syn på samhällsvetenskapen. Redogör för bägge synsätten och illustrera skillnaden dem emellan med hur de hanterar samhällsvetenskapliga förklaringar.

Var god skriv tydligt. Svårlästa svar tas inte i beaktande.

Lycka till!

LUNDS
UNIVERSITET

Tentamensdatum: 12 maj 2023
Kurs: FTEA13:4, FTEB06
Examinerande lärare: Robin Stenwall
Maxpoäng: 20
Poäng för godkänt: 10
Poäng för väl godkänt: 15

Tentamen i vetenskapsteori

Obs! Viktig information om legitimation!

Vid tentamenstillfället skall Du ha med Dig giltig legitimation. Saknar Du giltig legitimation vid tentamenstillfället får Du inte tentera.

1. Hur skall vi förklara historiska händelser enligt Hempel?
2. Redogör för induktiv risk-argumentet och hur det är kopplat till icke-epistemiska värden inom vetenskapen.
3. Redogör för Habermas kunskapspluralism och de olika typer av kunskap som den innefattar.
4. Redogör för de tre huvudsakliga förklaringstyperna. Förklara hur de skiljer sig åt genom att illustrera med exempel.
5. Enligt Kuhn är teorier som utvecklats inom olika paradigmen inkommensurabla. Vad betyder det? Vilka argument har Kuhn för att de är inkommensurabla? Hur påverkar inkommensurabiliteten synen på vetenskaplig rationalitet och utveckling?

Var god skriv tydligt. Svårlästa svar tas inte i beaktande.

Lycka till!